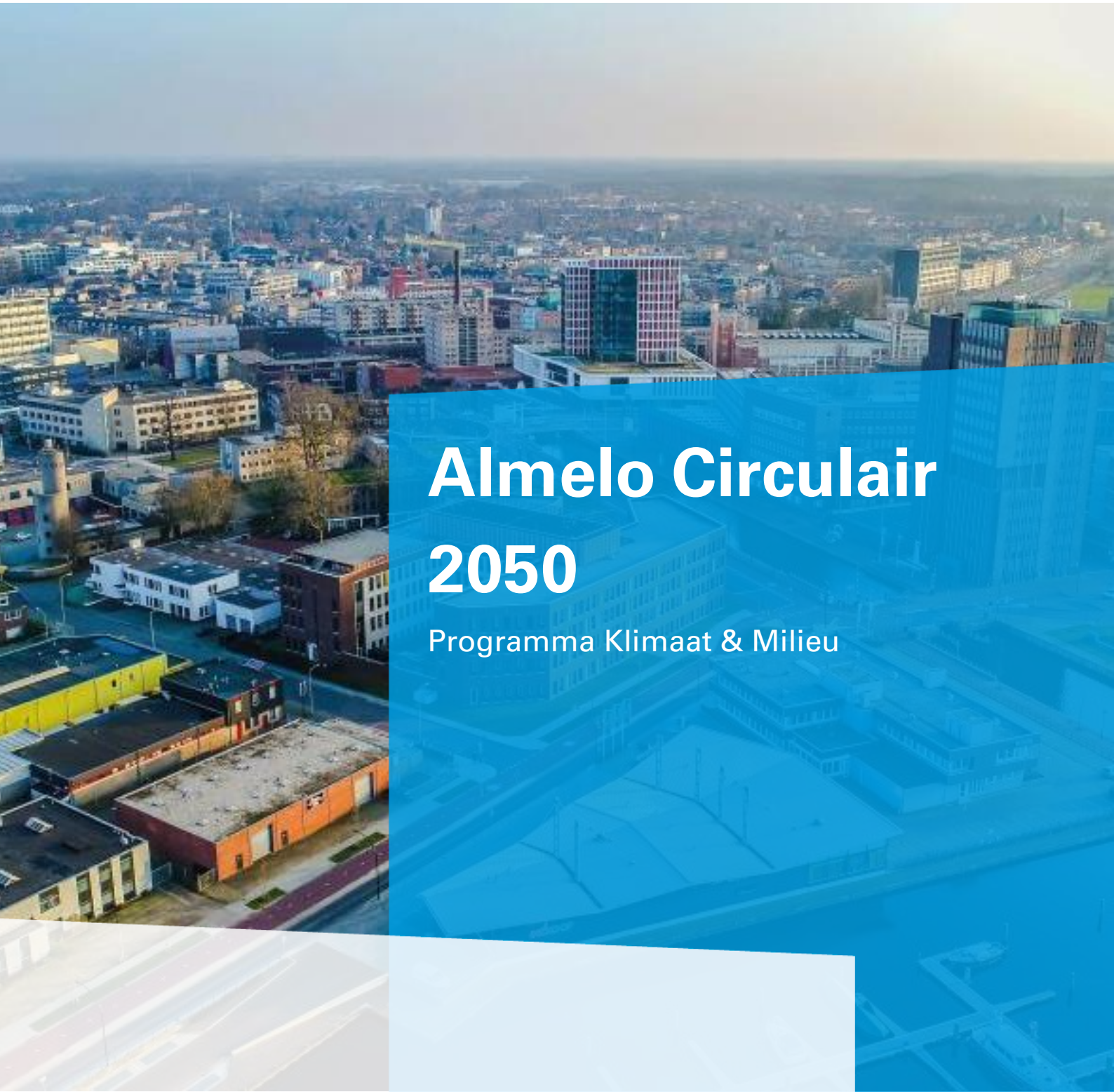

Almelo Circulair 2050

Programma Klimaat & Milieu

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Context.....	6
1.3	Leeswijzer	7
2.	Wat is een circulaire economie?	8
2.1	Het begrip 'circulaire economie'	8
2.2	Het 10R-model.....	8
2.3	Verhouding tussen circulariteit en duurzaamheid.....	9
2.4	Het belang van een circulaire economie	10
2.5	De definitie van circulaire economie	10
3.	Circulariteit in Almelo.....	12
3.1	De vijf pijlers van circulair beleid.....	12
3.2	Ambitieniveaus	14
3.3	Nulmeting.....	14
3.4	Waar gaat Almelo naartoe?	16
3.5	Samenhang met andere opgaven	16
4.	Prioriteiten en ambities	18
4.1	Stappen per pijler.....	18
5.	Hoe verder?.....	22
5.1	Activiteiten.....	22
5.2	Monitoring.....	23

Voorwoord

We staan als samenleving voor grote uitdagingen op het gebied van duurzaamheid. We gebruiken de aarde te veel en dat is niet goed. De manier waarop we met grondstoffen en materialen omgaan, moet anders. Nu gebruiken we grondstoffen om producten te maken die we daarna weggooien. We gebruiken daardoor nu acht keer zoveel grondstoffen als 100 jaar geleden. Dit zorgt voor problemen zoals minder grondstoffen, hogere prijzen, minder dieren en planten, gebrek aan water en veel CO₂-uitstoot. We moeten de manier waarop we nu met grondstoffen omgaan veranderen.

Circulaire economie is een manier van werken waarbij we zo min mogelijk materialen en grondstoffen gebruiken. Producten en spullen gebruiken we langer en zoveel mogelijk opnieuw. We gooien het niet weg, maar maken het schoon, repareren het of maken er iets nieuws van. Zo besparen we

grondstoffen en verminderen we afval. Het is goed voor de natuur en helpt tegen verspilling.

Ook de gemeente Almelo gaat aan de slag met circulair werken. Dit doen we met gezond verstand. We starten met een pilotfase waarin we stapsgewijs leren hoe het is om te werken in een circulaire economie. In 2050 willen we een volledig circulaire gemeente zijn.

Lees in dit beleidsplan welke stappen we gaan zetten om deze verandering te maken. En hoe we gaan samenwerken met bedrijven en inwoners. Want alleen door samen te werken kunnen we een circulaire toekomst maken.

Margreet Overmeen-Bakhuis
Wethouder Klimaat en Milieu
Gemeente Almelo

Gemeente

Almelo

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

We staan voor grote duurzaamheidsopgaven. In het Klimaatakkoord (2019) staan afspraken over hoe we de negatieve gevolgen van de klimaatveranderingen kunnen stoppen. We streven ernaar om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 graden Celsius, de biodiversiteit te versterken en een schonere leefomgeving te creëren. Om deze doelen te bereiken, moet de uitstoot van broeikasgassen drastisch omlaag. In het Klimaatakkoord stelt Nederland daarom tot doel om in 2030 49% minder CO₂ uit te stoten dan in 1990. In 2050 moet de uitstoot van CO₂ tot bijna nul gedaald zijn.

We kunnen onze CO₂-uitstoot op meerdere manieren beperken. Eén van deze manieren is een fundamentele verandering in de manier waarop we omgaan met grondstoffen. Het gebruik van grondstoffen voor producten, energie of voeding veroorzaakt 90 procent van het wereldwijde biodiversiteitsverlies, 90 procent van de waterschaarste en 50 procent van de broeikasgasemissies. Het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) waarschuwt dat het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen noodzakelijk is om de opwarming van de aarde te beperken. Eén van de acties die nodig is om de negatieve gevolgen van ons grondstoffengebruik terug te dringen, is een transitie van een lineaire economie naar een circulaire economie. In een circulaire economie gaan producten niet verloren. Materialen en producten worden zo lang mogelijk behouden en zorgvuldig (her)gebruikt. Het einde van de levensduur van producten en materialen wordt zo lang mogelijk uitgesteld.

In maart 2020 heeft de Europese Commissie een Actieplan circulaire economie uitgebracht, als onderdeel van de Europese Green Deal. Dit heeft zich in Nederland vertaald in het Nationaal Programma circulaire economie (verder NPCE). Hierin is onder andere de ambitie opgenomen dat Nederland in 2030 50% minder primaire grondstoffen gebruikt, om zo een eerste stap te zetten richting een volledig circulair Nederland in 2050.

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft in 2021 alle circulaire activiteiten in Nederland in kaart gebracht. Het aandeel van circulaire activiteiten was destijds slechts 4%. Dit is sinds 2010 niet verbeterd. Om de ontwikkeling van circulaire economie te verbeteren, heeft het PBL onder andere aanbevolen om circulariteitseisen in inkoopbeleid en aanbestedingen te verhogen en een breed gedragen visie te ontwikkelen op circulaire economie.

De uitvoering van de nationale beleidsdoelen moet bij gemeenten vorm krijgen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor bijvoorbeeld het eigen inkoopbeleid, onderhoud van infrastructuur, de ontwikkeling van openbare ruimte, afvalpreventie en afvalscheiding. Ook is de gemeente een belangrijk aanspreekpunt voor (lokale) ondernemers. Hier ligt voor de gemeente Almelo dus een belangrijke taak. Om hier invulling aan te geven, starten we met een beleidsdocument dat richting geeft waar we als gemeente naartoe willen en moeten.

1.2 Context

Internationaal

In 2020 heeft de Europese Commissie het Actieplan circulaire economie vastgesteld. Het actieplan is onderdeel van de Europese Green Deal. Dit is de routekaart voor het verduurzamen van de Europese economie. In het Actieplan circulaire economie worden maatregelen voorgesteld om duurzame producten de norm te maken via wetgeving op duurzaam productbeleid. Producten moeten zo ontworpen worden dat ze langer meegaan, gemakkelijk zijn te hergebruiken, eenvoudig gerepareerd kunnen worden en recyclebaar zijn. Ook moeten consumenten toegang krijgen tot betrouwbare informatie over de duurzaamheid van producten. Hierbij wordt de nadruk gelegd op sectoren die de meeste grondstoffen gebruiken en waar dus veel kansen liggen voor een circulair systeem. Denk bijvoorbeeld aan de textielindustrie en de bouw. Ten slotte worden maatregelen voorgesteld om (rest)afval te voorkomen door het om te zetten in kwalitatief hoogwaardige secundaire grondstoffen, zoals gerecyclede plastic flessen.

Nationaal

Het actieplan van de Europese Commissie heeft in Nederland geleid tot het NPCE. De nationale doelstellingen zijn een 100% circulaire economie in 2050, en een 50% circulaire economie in 2030. Hierbij zijn vijf prioritaire transitieagenda's opgesteld, namelijk:

1. Consumptiegoederen;
2. Kunststoffen;
3. Bouw;
4. Maakindustrie;
5. Biomassa en Voedsel.

Deze prioritaire sectoren zijn belangrijk voor de Nederlandse economie, maar zijn ook belastend voor het milieu. Binnen elke transitieagenda zijn specifieke maatregelen opgesteld die bijdragen aan de landelijke reductie in het gebruik van primaire grondstoffen.

Provinciaal

De provincie Overijssel heeft zich gecommitteerd aan de landelijke doelstelling om in 2050 volledig circulair te zijn. De provincie heeft de Nationale Transitieagenda's vertaald naar Regionale Transitieagenda's (RTA's). Naast de landelijke agenda's, richt de provincie zich ook op de productketens "Textiel" en "Infrastructuur". In de RTA's staat beschreven hoe binnen Overijssel het verschil kan worden gemaakt, rekening houdend met de specifieke kenmerken van de Overijsselse economie. De uitvoering van deze agenda's wordt ondersteund door het Programma circulaire economie van de provincie Overijssel.

Regionaal

In 2019 heeft circulariteit in Twente meer aandacht gekregen door de oprichting van een werkgroep circulaire economie, als onderdeel van het regionale overleg voor Milieu, Duurzaamheid en Afval. Almelo heeft hier vanaf het begin aan deelgenomen. Deze werkgroep is in 2023 doorontwikkeld tot een regionaal overleg voor circulaire economie waar alle Twentse gemeenten aan deelnemen. Binnen dit overleg wordt er gekeken naar

hoe de Twentse gemeenten op regionaal niveau kunnen samenwerken en elkaar kunnen versterken op het gebied van circulariteit.

1.3 Leeswijzer

In dit document staan we eerst stil bij de definitie van het begrip circulaire economie. Wat is het, waarom is het belangrijk en hoe zien wij als gemeente Almelo circulaire economie? Hoofdstuk drie beschrijft de organisatie van het circulaire beleid. Ook staat hier een overzicht waar we nu staan als gemeente en waar we naartoe willen. In hoofdstuk vier bepalen we onze prioriteiten voor de komende jaren. Voor elke pijler binnen het circulaire beleid worden een of enkele activiteiten voorgesteld om mee aan de slag te gaan. Hoofdstuk vijf is een samenvatting van de voorgestelde activiteiten en gaat in op hoe we als gemeente Almelo verdergaan.

Figuur 1: verwerking van oud textiel voor de toepassing in nieuwe producten.

2. Wat is een circulaire economie?

2.1 Het begrip 'circulaire economie'

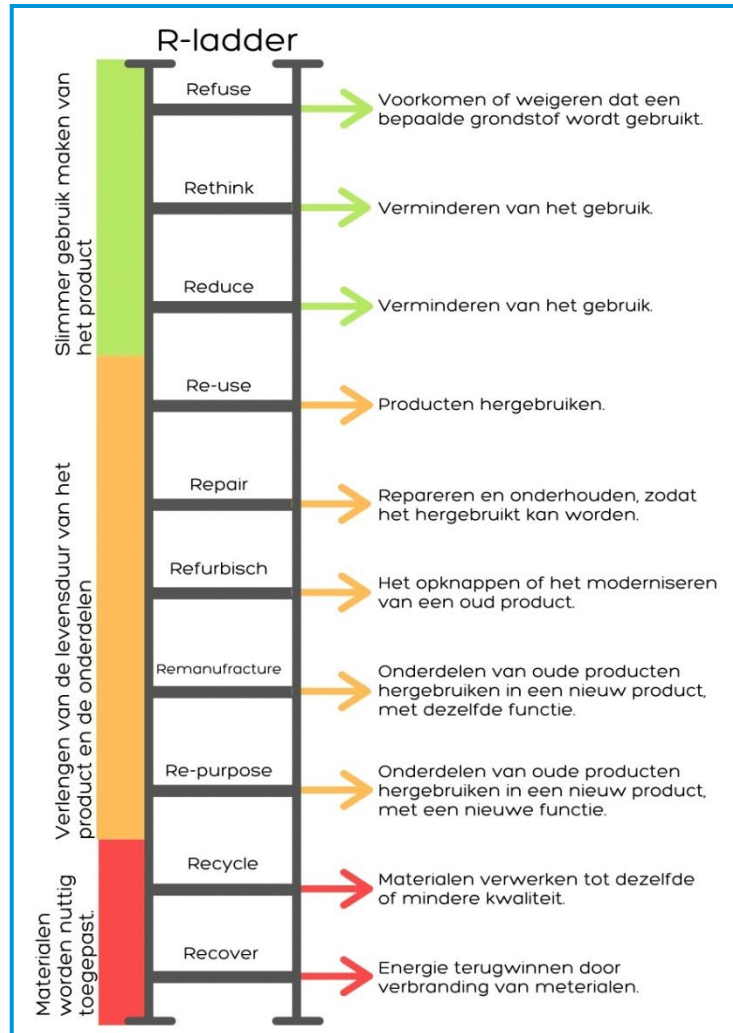
In de huidige lineaire economie verwerken we grondstoffen tot producten. De producten worden na gebruik weggegooid. Hierdoor is de hoeveelheid grondstoffen die we gebruiken in de afgelopen eeuw verachtvoudigd. Dit stijgend verbruik van grondstoffen zorgt onder andere voor grote risico's in leveringszekerheid van grondstoffen, prijsstijgingen van producten, sterke afnames in biodiversiteit, waterschaarste en grootschalige CO₂-uitstoot. De manier waarop nu met grondstoffen wordt omgegaan, is niet langer houdbaar en vraagt om een systeemverandering. De circulaire economie is een economisch systeem waarin het winnen van primaire grondstoffen wordt verminderd door anders met grondstoffen om te gaan.

In een circulaire economie worden producten zo ontworpen dat gebruikte grondstoffen opnieuw gebruikt worden in nieuwe producten. Het zo efficiënt mogelijk gebruiken van materialen staat in een circulaire economie centraal. Dit kan worden bereikt door bij het ontwerp al na te denken over de mogelijkheden van hergebruik in de afvalfase. Ook kan dit worden bereikt door producten hoogwaardig te hergebruiken, te recyclen of door producten te delen in plaats van te bezitten. Architect Thomas Rau staat bekend als voorloper in de internationale discussies over duurzaamheid, grondstoffen schaarste en het gebruik van hernieuwbare producten- en energiebronnen in de architectuur. Hij stelt bijvoorbeeld al jaren dat je in een circulaire economie geen lamp koopt, maar licht. Dit is een typisch voorbeeld waar de circulaire economie om draait. Mensen zijn geen eigenaar meer van producten, maar tijdelijke gebruikers van een dienst of functionaliteit van het product.

2.2 Het 10R-model

De R-ladder (Figuur 1) is één van de modellen die kan worden gebruikt op weg naar een circulaire economie. Hoe hoger je in de ladder komt en blijft, hoe minder afval je produceert. Op die treden van de ladder is er sprake van een circulaire economie waarbij grondstoffen dicht bij hetzelfde product of dienst met dezelfde functie blijven. Naast de R-ladder bestaan er ook andere modellen, zoals de Ladder van Lansink of het Vlindermodel. Het 10R-model is eenvoudiger en maakt de weg naar een circulaire economie voor organisaties meer behapbaar.

De R-ladder bestaat uit 10 stappen met een oplopende mate van circulariteit. In de onderste twee stappen is er sprake van het nuttig toepassen van de materialen die vrij komen als een product niet meer gebruikt kan worden. De vijf stappen die daarop volgen, zien toe op het verlengen van de levensduur van het product en van de losse onderdelen. De hoogste drie stappen zetten in op het slimmer gebruiken en maken van producten zodat direct bij het ontwerp van een product rekening gehouden wordt met circulariteit.

Figuur 2: De R-ladder (bron: <https://guides.co/g/de-r-ladder-in-de-circulaire-economie/191484>).

2.3 Verhouding tussen circulariteit en duurzaamheid

Duurzaamheid en circulariteit worden vaak door elkaar gebruikt. Om te kunnen focussen op de transitie naar een circulaire economie, is het belangrijk om de begrippen duurzaamheid en circulariteit uit elkaar te houden. Zo kunnen er gerichte maatregelen op het gebied van circulariteit worden genomen.

Duurzaamheid is de overkoepelende term voor alle inzet op het verminderen van de negatieve impact van menselijke activiteit op de aarde, zoals de uitstoot van broeikasgassen. Circulariteit past binnen het bredere kader van duurzaamheid.

Circulariteit is een specifieke strategie om een duurzame leefwereld te bereiken. Hierbij ligt de focus op het sluiten van kringlopen voor een bepaalde grondstof of product, zonder dat de grondstof of het product hiermee zijn functie verliest. Producten en grondstoffen worden zo lang mogelijk gebruikt, gehuurd, geleased, hergebruikt, gerecycled, en de levensduur van producten wordt verlengd.

2.4 Het belang van een circulaire economie

In Nederland gebruiken we in een jaar ruim drie keer zo veel voedsel en natuurlijke hulpbronnen als de aarde in een jaar tijd kan produceren. Dit is niet houdbaar en brengt grote risico's met zich mee. Denk aan schaarste van materialen en grondstoffen, een sterk biodiversiteitsverlies, vervuiling van onze leefomgeving en wereldwijde ontbossing. Ook de leveringszekerheid van grondstoffen en voedsel is op termijn niet meer vanzelfsprekend. Dit merken we nu al door stijging van grondstofprijzen van bijvoorbeeld gas, olie en hout. Veel zeldzame metalen, zoals goud, koper en zink, zijn voor het eind van deze eeuw als primaire grondstof niet meer op de aarde aanwezig.

De transitie naar een circulaire economie zorgt ervoor dat we de aarde niet meer uitputten. Door het verminderen van ons grondstoffengebruik en het zo lang mogelijk gebruiken van bestaande materialen en producten, kunnen we binnen de grenzen van onze planeet blijven. Een belangrijk aspect van de circulaire economie is dat we materialen en producten niet weggooiden na gebruik, maar zo lang mogelijk gebruiken of repareren. Als materialen niet meer hergebruikt kunnen worden, is het van belang dat materialen zo gerecycled worden dat er nieuwe producten van gemaakt kunnen worden.

De afgelopen jaren was nieuw kopen of maken vaak goedkoper dan repareren of hergebruiken. Dit zorgde ervoor dat circulaire keuzes nauwelijks aantrekkelijk waren. Ook de lage grondstofprijzen speelden hier een rol. Doordat grondstofprijzen structureel stijgen en steeds sterker schommelen, nemen risico's voor bedrijven toe: zowel financieel als op het gebied van leveringszekerheid. Dit werkt door in de gemeentelijke inkoop van materialen en producten voor bijvoorbeeld projecten in de openbare ruimte. Het toepassen van circulaire principes wordt daarmee economisch steeds aantrekkelijker.

2.5 De definitie van circulaire economie

Er bestaan meer dan 140 verschillende definities van de circulaire economie. Circulaire economie is een veelomvattend concept en is niet altijd eenvoudig te begrijpen. In veel definities staat hergebruik van materialen en grondstoffen centraal. Almelo volgt de definitie van de Europese Commissie uit 2015:

“Een circulaire economie is een economie waarin de waarde van producten, materialen en hulpbronnen zo lang mogelijk kan worden behouden en de afvalproductie tot een minimum wordt beperkt.”

(Europese Commissie, 2015).

Om hergebruik van materialen te realiseren, zijn de hoogste treden van het 10R-model belangrijk: re-use, reduce, rethink, of refuse. Daarbij is het belangrijkste uitgangspunt dat er bij een ontwerp zo min mogelijk nieuwe materialen nodig zijn. Als er bijvoorbeeld

een ontwerp voor een project gemaakt wordt waarbij de straat opnieuw ingericht wordt, dan moet dit met zo min mogelijk nieuw materiaal gedaan worden.

Figuur 3: repair-café Almelo in De Hagendoorn.

3. Circulariteit in Almelo

3.1 De vijf pijlers van circulair beleid

Het circulariteitsbeleid (Figuur 2) bestaat uit vijf pijlers. De pijlers staan in de regionale handreiking 'Circulaire economie voor Twentse gemeenten' en zijn voor Almelo goed toepasbaar. Elke pijler omschrijft een ander gebied binnen de gemeentelijke taken.

Figuur 4: circulariteitsbeleid in de gemeente Almelo.

Pijler 1 – Inkoop van goederen en diensten

Inkoop van circulaire producten is voor gemeenten een belangrijke pijler in de transitie naar een circulaire economie. Dit komt door de grote marktmacht die gemeenten hebben. Jaarlijks kopen gemeenten voor veel geld allerlei producten, materialen en diensten in. Het RIVM berekende in 2021 dat gemeenten in 2019 voor €28,8 miljard inkochten. Voorbeelden waar circulair ingekocht kan worden zijn: kantoormeubilair, koffievoorziening, dienstauto's en materialen voor de uitvoering van projecten. De Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR) beveelt overheden aan om aanbestedingsbeleid opgabegericht te maken om transities te versnellen. Als gemeenten circulaire eisen stellen aan producten en diensten kunnen zij de circulaire economie een duw in de goede richting.

Pijler 2 – (Bouw)activiteiten in de openbare ruimte

De tweede pijler gaat over alle (bouw)activiteiten in de openbare ruimte. Deze pijler gaat over de manier waarop we werken in de openbare ruimte uitvoeren. Gemeenten zijn de grote opdrachtgevers bij de aanleg en het onderhouden van infrastructuur, de realisatie van woningbouw en het beheer van eigen vastgoed. In de rol als opdrachtgever kan de gemeente circulariteitseisen opnemen in de uitvraag en aanbesteding naar de bouwsector. Dit is een belangrijke stimulans om circulaire innovatie in de openbare ruimte te realiseren.

Om het bouwen en ontwikkelen met circulaire producten te realiseren, zijn er circulaire databanken opgestart. Deze databanken zijn een soort marktplaats voor herbruikbare producten. Dit is in het begin lastig, omdat circulair bouwen en het gebruik van circulaire

materialen in de infrastructuur nog in de kinderschoenen staat. Na verloop van tijd zullen steeds meer producten beschikbaar zijn in deze databank. Zo wordt het zoeken naar circulaire producten en materialen steeds makkelijker. Ook hier zoeken we de samenwerking met omliggende gemeenten door een regionale marktplaats in te richten.

Deze marktplaatsen zijn ontstaan vanuit het idee dat materialen en grondstoffen altijd waarde blijven houden. Materialen die hergebruikt worden, hebben een (door)verkoopwaarde. Als een gebouw niet meer gebruikt wordt, vertegenwoordigt het gebouw nog steeds een waarde, namelijk de optelsom van alle gebruikte materialen. Om de waarde van een gebouw na gebruik te kunnen bepalen, is het belangrijk dat gebruikte materialen bekend zijn. Hiervoor is in 2011 het materialenpaspoort geïntroduceerd. Dit is een paspoort waarin alle materialen, gebruikte grondstoffen en onderdelen van een product of gebouw staan geregistreerd. Hierin staat ook informatie over waar materialen zich bevinden en het potentieel voor hergebruik. Als hier bij de sloop van een gebouw rekening mee wordt gehouden, kan veel van het vrijgekomen materiaal opnieuw worden gebruikt in een ander project.

Pijler 3 – Gebiedsontwikkeling en (her)inrichting van openbare ruimte

De derde pijler gaat over gebiedsontwikkeling en het (her)inrichten van de openbare ruimte. Deze pijler gaat over de manier waarop we de openbare ruimte inrichten en de uitgangspunten die we daarbij hanteren. De gemeente heeft een grote rol in het ontwikkelen en (her)bestemmen van gebieden. De gemeente stelt het omgevingsplan op waarin staat beschreven waar en wat er op een locatie ontwikkeld mag worden.

Pijler 4 – Inwoners en huishoudens

De vierde pijler richt zich op inwoners en huishoudens. Inwoners en huishoudens zijn voor veel producten de eindgebruiker. Bij gebruik en consumptie van producten komt (huishoudelijk) afval vrij. Gemeenten kunnen de hoeveelheid restafval beperken door in te zetten op recyclen van waardevolle stromen (glas, oud papier en karton, verpakkingsafval (PMD), en groente, fruit- en tuinafval). Een volgende stap voor inwoners en huishoudens in de transitie naar een circulaire economie is het duurzaam gebruiken van producten. Voor het afvalbeleid op huishoudelijk afval betekent dit dat inwoners aangezet worden tot afvalpreventie en duurzame consumptie (ondersteund door producenten en hun producentverantwoordelijkheid). Voorbeelden van circulaire consumptie zijn het laten repareren van kapotte producten in plaats van ze te vervangen, repair-café's en ambachtencentra, delen en/of lenen van goederen en statiegeldsystemen. Deze voorbeelden worden in meerdere gemeenten al toegepast. Zo beschikt de gemeente Almelo over twee repair-café's. Almelo heeft ingestemd met de doelstelling voor een Afvalloos Twente met de gezamenlijke doelstelling, namelijk maximaal 50 kg restafval per inwoner per jaar in 2030. Daarnaast heeft Almelo een recycledoelstelling voor huishoudelijk afval van 65% in 2035, zoals vastgelegd in het gemeentelijk afvalbeleid (Afvalbeleid Almelo 2025-2029).

Pijler 5 – Bedrijven en organisaties

De vijfde pijler richt zich op bedrijven en organisaties in de gemeente. De gemeente stimuleert en ondersteunt bedrijven richting een duurzame productie met de sluiting van grondstofkringlopen door in productieketens met andere bedrijven te gaan samenwerken. Voorbeelden van circulair ondernemen zijn verhuur van producten in plaats van verkopen, of het aanpassen van producten om hergebruik makkelijker te maken. Binnen deze pijler kan de gemeente met name een rol spelen als verbinder en facilitator.

3.2 Ambitieniveaus

De vijf pijlers zijn de speerpunten van het circulariteitsbeleid. Om de gemeentelijke inspanning per pijler te bepalen, wordt per pijler een ambitieniveau bepaald. Het ambitieniveau geeft aan welke rol de gemeente inneemt. Om een ambitieniveau te bepalen moet eerst een nulmeting per pijler uitgevoerd worden. We moeten weten waar we op dit moment staan op het gebied van circulaire economie. Als dit duidelijk is, kan er een niveau aan worden gekoppeld. Daarna kunnen we bepalen welk ambitieniveau we in de nabije toekomst willen bereiken.

In het kort:

- Ambitieniveau 0: Geen circulaire ambities. Geen rol voor de gemeente.
- Ambitieniveau 1: Basis. Voldoen aan wettelijke verplichtingen inzake circulariteit, diensten en werken. Afwachtende rol voor de gemeente.
- Ambitieniveau 2: Significant. Aanmoedigen van circulaire producten, diensten en werken. Verbindende en faciliterende rol gemeente.
- Ambitieniveau 3: Ambitieuw. Actief zelf een positieve bijdrage leveren in de circulaire transitie, waar nodig door stimuleren nieuwe oplossingen en innovaties. Regisserende rol gemeente.

3.3 Nulmeting

Studenten van Saxion hebben een nulmeting voor de gemeente uitgevoerd. Binnen elke pijler is er een inventarisatie uitgevoerd en is er gekeken naar circulaire activiteiten, doelstellingen en ambities binnen de gemeente. Aan de hand van deze inventarisatie is er een huidig ambitieniveau gekoppeld aan elke pijler. De huidige ambitieniveaus vormen de basis van de stappen die nodig zijn om naar een hoger ambitieniveau te komen (Hoofdstuk 4). Lees hieronder de uitkomsten van de nulmeting per pijler en de huidige ambitieniveaus en een beknopte beschrijving van de circulaire activiteiten in de gemeente Almelo.

- Pijler 1 – Inkoop van goederen en diensten: ambitieniveau 1

Op het gebied van gemeentelijke inkoop van goederen en diensten vinden circulaire activiteiten vooral plaats op ad-hoc basis. Circulariteit is geen vast criterium bij aanbestedingen. De doelstelling is dat in 2026 is 25% van de gemeentelijke inkoop van

goederen en diensten circulair ingekocht wordt. Hiermee valt de eerste pijler binnen ambitieniveau 1.

- Pijler 2 – Circulaire economie in de openbare ruimte: ambitieniveau 1

Op het gebied van circulaire economie in de openbare ruimte vinden activiteiten met name op ad-hoc basis plaats. Hier wordt al langer gewerkt met hergebruik en recycling van materiaal. Dit zijn echter strategieën die laag op de R-ladder staan en binnen de lineaire economie passen. De gemeente Almelo is aangesloten bij het convenant Duurzaam Beton Regio Twente en de Asfaltketen Overijssel. Hiermee ligt het hergebruik van materialen vast. Daarnaast is de gemeente Almelo aangesloten bij DuSpot. Dit is een landelijke marktplaats voor bouwmaterialen in de grond-, weg-, en waterbouw. Deze tool stimuleert en faciliteert het hergebruik van materialen. Strategieën hoger op de R-ladder, zoals circulaire eisen aan het ontwerp van een project, worden nog weinig toegepast binnen pijler 2. Hiermee valt de tweede pijler binnen ambitieniveau 1.

- Pijler 3 – Circulaire gebiedsontwikkeling: ambitieniveau 0

Circulaire gebiedsontwikkeling vindt met name plaats op ad-hoc basis. Circulariteitseisen worden niet standaard meegenomen in ontwerpen of aanbestedingen. Hergebruik wordt zo veel mogelijk toegepast, maar dit is een strategie die laag op de R-ladder staat. Hierdoor valt de derde pijler binnen ambitieniveau 0.

- Pijler 4 – Inwoners en huishoudens: ambitieniveau 1

Binnen de pijler Inwoners en huishoudens vinden geen circulaire activiteiten plaats. Er wordt zoveel mogelijk ingezet op recycling, maar dit is een strategie die laag op de R-ladder staat. Met deelname aan 'Afvalloos Twente' is er een doelstelling om de hoeveelheid huishoudelijk restafval terug te brengen naar maximaal 50kg per huishouden. Daarnaast heeft Almelo een recycledoelstelling voor huishoudelijk afval van 65% in 2035, zoals vastgelegd in het gemeentelijk afvalbeleid (Afvalbeleid Almelo 2025-2029). Hierdoor valt de vierde pijler binnen ambitieniveau 1.

- Pijler 5 – Bedrijven en organisaties: ambitieniveau 0

Binnen de pijler Bedrijven en organisaties zijn er binnen de gemeente geen circulaire activiteiten. Circulariteit komt via communicatiekanalen sporadisch aan bod. Daarnaast is circulariteit geen criterium voor bedrijven die zich in Almelo willen vestigen. Hier zijn ook nog geen doelstellingen of ambities voor opgesteld. Hierdoor valt de vijfde pijler binnen ambitieniveau 0.

Almelose ondernemers geven wel aan dat zij de noodzaak van een circulaire economie op termijn zeker zien. Zij merken nu al dat grondstoffen schaarser worden en daarmee ook duurder. In Almelo zijn er nu enkele koplopers die al met een circulair bedrijfsproces of verdienmodel werken.

3.4 Waar gaat Almelo naartoe?

Als gemeente Almelo onderschrijven we de ambities van het Rijk om in 2050 volledig circulair zijn. Bij deze hoofddoelstelling past het ambitieniveau 2. Deze ambitie willen we samen met de maatschappij bereiken. Inwoners, bedrijven, organisaties en kennisinstellingen worden nadrukkelijk betrokken bij circulaire activiteiten. Hierbij geven wij als gemeente het goede voorbeeld door op verschillende vlakken als aanjager op te treden en de gemeenschap bij elkaar te brengen om samenwerking te stimuleren. Dit kunnen we bereiken door goederen en diensten circulair in te kopen, ontwikkelgebieden circulair vorm te geven en bij projecten in de openbare ruimte circulaire ontwerpstrategieën toe te passen.

Ons streven is om in 2050 volledig circulair te zijn. Circulariteit is dan *business as usual*. Voor projecten in de openbare ruimte worden ontwerpen circulair ingestoken. Materiaalpaspoorten zijn daarbij standaard, zodat we precies weten welke materialen we hebben. In gebiedsontwikkelingen passen we meervoudig ruimtegebruik waar mogelijk toe, zetten we in op toepassing van circulaire materialen en hebben we aandacht voor gesloten kringlopen voor materiaalstromen, energie en water. Ook zijn er in Almelo meer repair-café's waar inwoners naartoe kunnen om producten te laten repareren en weten inwoners de circulaire ondernemers in de gemeente te vinden. Ten slotte krijgen bedrijven en organisaties de ruimte om circulair te ondernemen, weten ze elkaar goed te vinden om bijvoorbeeld lokale ketens op te richten en zijn ook de bedrijfspanden circulair gebouwd.

3.5 Samenhang met andere opgaven

Circulair werken is een nieuwe manier van werken die raakvlakken heeft met bijna alle opgaven waar we als gemeente voor staan. Zo zijn de woningbouwopgave en de energietransitie sterk afhankelijk van schaarser wordende grondstoffen en kan de CO₂-besparing van circulair werken een belangrijke bijdrage leveren aan de doelstellingen uit het Klimaatakkoord.

Er liggen dan ook veel kansen voor de verschillende opgaven in het circulaire werken. Voor het slagen van de energietransitie hebben we veel schaarse edelmetalen nodig die noodzakelijk zijn voor de productie van bijvoorbeeld windmolens, zonnepanelen en grote batterijen. Deze metalen hebben geen oneindige voorraad. Dit maakt het noodzakelijk dat we producten die deze metalen nodig hebben circulair ontwerpen, zodat de metalen hergebruikt kunnen worden en niet verloren gaan.

Ook in de woningbouwopgave zijn er veel kansen op het gebied van circulair werken. Als land mogen we een beperkte hoeveelheid CO₂ uitstoten. De noodzaak om meer woningen te bouwen en woonruimtes te creëren is hoog. Maar hierbij mogen we ons CO₂-budget niet overschrijden. Circulaire woningbouw met hergebruikte materialen of biobased materialen biedt hier een uitkomst. Nieuwe woningen kunnen worden gebouwd met een beperkte uitstoot van CO₂.

Door nu te starten met een brede circulaire aanpak, kunnen we de kansen van het circulair werken verzilveren en de verschillende opgaven van de gemeente ondersteunen en versnellen.

Regionale samenwerking

De circulaire transitie vindt niet alleen plaats op lokaal niveau in Almelo, maar juist ook in de regio Twente. De regionale ontwikkeling van circulair werken versterkt en versnelt de circulaire transitie op alle niveaus – lokaal, regionaal en nationaal. Daarom werken we met alle Twentse gemeenten samen aan de ontwikkeling van een circulaire economie. Dit doen we onder het regionale koersdocument “Circulaire Economie voor Twentse gemeenten” en het bijbehorende actieplan.

Figuur 5: toepassing van houtbouw bij een nieuwe woning.

4. Prioriteiten en ambities

De overgang van een lineaire economie naar een circulaire economie is een enorme opgave. Het is een transitie waarin we een complex systeem gaan veranderen. We staan daarbij nu nog aan het begin van de transitie waarin we nog niet precies weten hoe alles werkt. Voor een transitie van deze ordegrrootte ligt er vooraf geen uitgekristalliseerd stappenplan. Daarom gaan we eerst een fase van pilots in, waarin we leren omgaan met de nieuwe circulaire economie en de principes en processen die daarbij horen. De lessen die we hierbij leren, vormen de basis voor de verdere integratie van circulariteit in de gemeenschap. Na de pilotfase werken we aan uitvoeringsagenda's voor elke pijler. In de uitvoeringsagenda's worden concrete stappen, activiteiten en bijbehorende kaders ontwikkeld. Zo werken we toe naar 2050, waarin circulariteit business as usual is.

De stappen die we die we in het begin van de transitie zetten, zullen niet altijd makkelijk zijn. We moeten breken met oude gewoonten, andere afwegingskaders leren toepassen en vertrouwen op materialen en producten die we soms nog niet eerder hebben toegepast. Maar deze stappen zijn noodzakelijk om onze gemeenschap voor te bereiden op de toekomst en om onze volgende generaties een gezonde en schone omgeving te kunnen bieden. De ontwikkeling van een circulaire economie zorgt voor een gezondere stad, waarin we de impact van ons grondstoffengebruik op het milieu verlagen. Dit hoofdstuk beschrijft de eerste stappen die Almelo gaat zetten richting deze schonere leefomgeving.

4.1 Stappen per pijler

Om onze doelen te bereiken, moedigen we circulariteit aan en proberen we de inwoners en ondernemers vooruit te helpen door onze eigen activiteiten en door het ondersteunen en faciliteren van andere actoren binnen onze gemeente. Per pijler beschrijven we hoe we dat gaan bereiken. En er wordt voorgesteld een pilot of voorbeeldproject uit te voeren. In de komende jaren worden per pijler uitvoeringsprogramma's gemaakt, waarin staat hoe we dat exact gaan doen en welke activiteiten daarbij horen. De ervaringen met de pilotprojecten zijn een belangrijke basis voor de uitvoeringsprogramma's.

Pijler 1 – Gemeentelijke inkoop van goederen en diensten

Doel: ambitieniveau 2

Het doel voor deze pijler is ambitieniveau 2: als gemeente het goede voorbeeld geven door beleidskaders te maken voor aanbestedingen met minimale vereisten op het gebied van circulaire economie en door circulaire ondernemingen en producten te ondersteunen. Circulair inkopen bewust maken onder collega's en het circulaire inkoopbeleid verbeteren door in aanbestedingen en inkooptrajecten circulariteitseisen mee te nemen.

- Activiteit: in 2025 en 2026 wordt in tien inkooptrajecten het Total Cost of Ownership toegepast. Als de aanschafkosten minder dan 10% duurder zijn dan de conventionele rekenmethode, wordt gekozen voor circulair inkopen.

Het Total Cost of Ownership model is een manier van inkopen, waarbij beslissingen worden genomen op basis van de totale kosten van de aankoop, het gebruik en de retourwaarde van producten. Dit kan betekenen dat de investeringskosten hoger liggen bij bepaalde producten, maar dat deze zich terugverdienen door lagere onderhoudskosten, een langere levensduur of een hogere restwaarde als het product niet meer wordt gebruikt. Aanbestedingen en inkooptrajecten worden gezien als circulair als ze rekening houden met de circulaire strategieën re-use, reduce, rethink, of refuse. Daarbij moet aandacht worden besteed aan wat er aan het eind van de levensduur met het product gebeurt.

- Activiteit: in 2026 is 25% van de inkoop circulair.

Aanbestedingen en inkooptrajecten worden gezien als circulair als ze rekening houden met de circulaire strategieën re-use, reduce, rethink, of refuse. Daarbij moet aandacht worden besteed aan wat er aan het eind van de levensduur met het product gebeurt.

Pijler 2 – Circulaire economie in de openbare ruimte

Doel: ambitieniveau 2

Bedrijven aanmoedigen en ondersteunen om circulaire producten te ontwikkelen die in de openbare ruimte van de gemeente geplaatst kunnen worden door circulariteitseisen mee te nemen in de aanbesteding en beoordeling van ontwerpen.

- Activiteit: in 2025 en 2026 wordt in tien projecten circulair gewerkt. Daarbij werken we zo circulair mogelijk binnen een meerkostenmarge van maximaal 10%.

In tien ontwerp- c.q. inkooptrajecten gaan we bij het ontwerp en de aanschaf van producten in de openbare ruimte circulariteit actief meewegen. Er wordt meer aandacht geschonken aan de totale levensduur van materialen en de waarde die materialen na het gebruik vertegenwoordigen. Bij deze projecten is de ambitie om ten opzichte van de lineaire manier van werken tussen de nul en tien procent meerkosten te blijven voor de circulaire uitvoering. Circulair werken en ontwerpen hoeft echter niet altijd duurder uit te pakken. In veel gevallen kan circulair werken ook goedkoper zijn dan lineair werken.

Pijler 3 – Circulaire gebiedsontwikkeling en (her)inrichting van openbare ruimte

Doel: ambitieniveau 2

Ontwerpers, stedenbouwkundigen, projectleiders, maar ook ontwikkelaars aanmoedigen en ondersteunen om circulaire producten te gebruiken. Ook het meervoudig gebruik van gebouwen en gebieden is van belang voor de circulaire economie. Per type gebied wordt er gekeken naar een optimale mix van functies om een maximale waarde te realiseren, waarbij rekening wordt gehouden met mogelijke functieveranderingen in de tijd. Hierbij is waardebehoud van gebieden en materialen naar de toekomst belangrijk.

- Activiteit: in ontwikkelgebied “De Banier” worden circulaire strategieën toegepast.

In één gebied dat wordt ontwikkeld gaan we circulaire strategieën toepassen. Hierbij kan gedacht worden aan circulair bouwen, het gebruik van circulaire producten of het toepassen van meervoudig ruimtegebruik. Dit levert informatie voor de circulaire inrichting van andere projecten.

- Activiteit: onderzoeken biobased (ver)bouwen in Almelo

Op 11 maart 2024 heeft de gemeente Almelo de intentieovereenkomst “Biobased (ver)bouwen in Twente” ondertekend. Dit is een initiatief van de Twentse Bouwboeren. In de periode tot en met 2026 gaat de gemeente onderzoeken hoe zij haar rol kan pakken in de biobased bouwmaterialenketen.

Pijler 4 – Inwoners en huishoudens

Doel: ambitieniveau 2

Inwoners stimuleren om afval te scheiden en ondersteuning geven aan de bewustwording onder inwoners over het belang van afval scheiden en kiezen voor repareren of refurbished producten. Inwoners worden gestimuleerd om producten te delen, leasen of huren in plaats van te kopen. Dit gebeurt in samenhang met de maatregelen in het Afvalbeleid Almelo 2025-2029.

- Activiteit: inwoners actief meenemen in de transitie naar een circulaire economie. Inwoners worden actief meegenomen in de transitie naar een circulaire economie door in samenwerking met Natuur en Milieu Overijssel lokale circulaire inwonersinitiatieven en het Almeloze circulaire ondernemerschap in kaart te brengen. Hiermee ondersteunen en stimuleren we circulaire keuzes door inwoners. Daarnaast worden inwoners meegenomen in de circulaire transitie door middel van communicatiecampagnes, zoals de ‘Week van de Circulaire Economie’ en wordt er in de reguliere communicatie meer aandacht geschonken aan circulariteit en bewust productgebruik.

- Activiteit: samenwerken met onderwijsinstanties.

We sluiten aan bij activiteiten en projecten van onderwijsinstanties met een circulair thema, zoals het project “Adviseurs van de Toekomst”

Pijler 5 – Bedrijven en organisaties

Doel: ambitieniveau 2

Het ondernemersloket van de gemeente Almelo heeft meer dan alleen basiskennis over een bedrijfsvoering circulair inrichten. Zij zijn op de hoogte van de mogelijke subsidies en kunnen bedrijven hierbij ondersteunen om aan de juiste voorwaarden te voldoen om deze subsidies te verkrijgen. Om in contact te komen met andere bedrijven die een

circulaire bedrijfsvoering doorvoeren, ligt het initiatief bij de bedrijven zelf. De gemeente ondersteunt platformontwikkeling voor kennisdeling.

- Activiteit: ondersteunen van de lokale circulaire ketens en kennis.

Bedrijven en organisaties in de gemeente gaan we ondersteunen bij het ontwikkelen van kennis over de circulaire economie en de kansen die deze transitie biedt. Dit doen we door evenementen te organiseren waar kennis gedeeld wordt.

- Activiteit: ondersteunen van lokale ondernemers met circulaire vraagstukken.

Bedrijven en organisaties in de gemeente gaan we ondersteunen bij circulaire vraagstukken. Ondernemers hebben aangegeven de weg naar subsidies moeilijk te vinden. Als gemeente kunnen wij hier een ondersteunende rol in spelen door ondernemers te helpen bij de zoektocht naar geschikte subsidies op circulair gebied. Bij het Ondernemersloket zijn mensen hiervoor verder opgeleid.

5. Hoe verder?

Als afsluiting worden de concrete acties per pijler achter elkaar gezet. Het gaat voornamelijk om pilotprojecten, zodat we als gemeente gevoel krijgen hoe een circulaire economie er in onze stad uit kan zien. In de komende jaren werken we toe naar een uitvoeringsprogramma voor elke pijler. Hierin worden de geleerde lessen uit de pilots meegenomen.

5.1 Activiteiten

Pijler 1 – Gemeentelijke inkoop van goederen en diensten

1. In 2025 en 2026 wordt in 10 inkooptrajecten het Total Cost of Ownership toegepast.
Indien de aanschafkosten minder dan 10% duurder zijn dan de conventionele rekenmethode wordt gekozen voor circulair inkopen. De eventuele extra kosten worden betaald uit de individuele projecten.
2. In 2026 is 25% van de inkoop circulair.

Pijler 2 – Circulaire economie in de openbare ruimte

3. In 2025 en 2026 wordt in 10 projecten circulair gewerkt. Daarbij werken we zo circulair mogelijk binnen een meerkostenmarge van maximaal 10%. De eventuele extra kosten worden betaald uit de individuele projecten.

Pijler 3 – Circulaire gebiedsontwikkeling en (her)inrichting van openbare ruimte

4. In ontwikkelgebied – “De Banier” – worden circulaire strategieën toegepast. De eventuele extra kosten worden verdisconteerd in de ontwikkelkosten.
5. Ondertekenen intentieverklaring “Biobased (ver)bouwen in Twente”

Pijler 4 – Inwoners en huishoudens

6. Inwoners actief meenemen in de transitie naar een circulaire economie.
7. Samenwerking met onderwijsinstanties.

Pijler 5 – Bedrijven en organisaties

8. Ondersteunen van de lokale circulaire kennis. De gemeente stelt middelen beschikbaar voor het ontwikkelen van kennis over circulariteit bij Almelose ondernemers, voor de periode 2025 tot en met 2026.

9. Het gemeentelijke Ondernemersloket heeft kennis van circulair ondernemen en subsidievraagstukken. Zij ondersteunt lokale ondernemers actief met circulaire vraagstukken.

5.2 Monitoring

Een belangrijk onderdeel binnen elke transitie is het monitoren van activiteiten, resultaten en ervaringen. Binnen de circulaire transitie staat monitoring echter nog in de kinderschoenen. Om ervoor te zorgen dat we ervaringen, data en resultaten kunnen uitwisselen met andere overheden, sluiten we op het gebied van monitoring zoveel mogelijk aan bij wat er in ontwikkeling is. Op landelijk niveau werkt het Planbureau voor de Leefomgeving aan een monitoringsprogramma voor circulaire economie. We houden dit programma in de gaten en sluiten er zoveel mogelijk bij aan. Specifiek voor de bouwsector is het programma Het Nieuwe Normaal ontwikkeld. Dit is een gedragen standaard die circulaire standaarden, indicatoren en prestaties eenduidig maakt voor de gehele bouwsector. Ook hier sluiten we als gemeente Almelo zoveel mogelijk bij aan.

Het is de verwachting dat monitoring en de ontwikkeling van circulaire indicatoren zich de komende jaren sterk gaat ontwikkelen. Het is belangrijk om het eigen monitoringssysteem regelmatig aan te scherpen. Het monitoringssysteem is een groeimodel dat met de tijd steeds beter weergeeft wat we op het gebied van circulaire economie doen en waar we op moeten (bij)sturen.

Literatuurlijst

1. Cirkelstad. (2024). Over het Nieuwe Normaal: Eenduidig, haalbaar, ambitieus. <https://www.hetnieuwenormaal.nl/over-hnn/>.
2. Earth Overshoot Day. (2023). Nederlands klimaatbeleid schuift Dutch Overshoot Day op naar 30 juni in 2030. <https://www.overshootday.org/newsroom/press-release-dutch-overshoot-day-2023-nl/>.
3. Earth Overshoot Day. (2024). Country Overshoot Days 2024. <https://overshoot.footprintnetwork.org/newsroom/country-overshoot-days/>.
4. Ellen MacArthur Foundation. (2013). *Towards the circular economy: Economic and business rationale for an accelerated transition*. [Transitioning to a circular economy business | Report \(ellenmacarthurfoundation.org\)](https://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications/towards-the-circular-economy).
5. Europese Commissie. (2015.) *Maak de cirkel rond – Een EU-actieplan voor de circulaire economie*. [EUR-Lex - 52015DC0614 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614).
6. Hanemaaijer, A. et al. (2021). *Integrale circulaire economie Rapportage 2021*. Den Haag: PBL.
7. International Resource Panel [IRP]. (2019). *Global resources outlook 2019 – Natural resources for the future we want*. [Global Resources Outlook | Resource Panel](https://www.iris-project.org/global-resources-outlook-2019).
8. International Resource Panel [IRP]. (2024). *Global resources outlook 2024 – Bend the trend; pathways to a liveable planet as resource use spikes*. [Global Resources Outlook 2024 | Resource Panel](https://www.iris-project.org/global-resources-outlook-2024).
9. IPCC. (2022). *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press, Cambridge, V-K & New York, V.S.. doi: 10.1017/9781009157926.026.
10. IRP (2020). *Resource Efficiency and Climate Change: Material Efficiency Strategies for a Low-Carbon Future*. Hertwich, E., Lifset, R., Pauliuk, S., Heeren, N. A report of the International Resource Panel. United Nations Environment Programme, Nairobi, Kenya. <https://www.resourcepanel.org/reports/resource-efficiency-and-climate-change>.
11. Metropool Regio Amsterdam. (2019). Roadmap Circulair Inkopen & Opdrachtgeverschap: Op weg naar 100%. [MRA-Roadmap-Circulair-inkopen-DEF.pdf \(mraduurzaam.nl\)](https://www.mra.nl/media/45888/mra-roadmap-circulair-inkopen-def.pdf).
12. Provincie Overijssel. (z.d.). circulaire economie. [Circulaire economie - Provincie Overijssel](https://www.provincieoverijssel.nl/circulaire-economie).
13. Provincie Overijssel. (2020). *Naar een krachtige economie: de Regionale Transitieagenda's circulaire economie van Overijssel*. [RTA Samenvatting Provincie Overijssel by Provincie Overijssel - Issuu](https://www.provincieoverijssel.nl/media/45888/RTA-Samenvatting-Provincie-Overijssel-by-Provincie-Overijssel-Issuu).

14. Regio Twente. (2018). Op naar een afvalloos Twente! <https://twente.com/global-goals/12-responsible-consumption-and-production/op-naar-een-afvalloos-twente>.
15. Regio Twente. (2021). *Handreiking circulaire economie voor Twentse Gemeenten*, p.1-28. <https://regiozwollecirculair.nl/wp-content/uploads/2022/01/samenv-handreiking-CE-Twente.pdf>.
16. Rijksoverheid. (2023). *Nationaal Programma circulaire economie 2023-2030*. Beleidsnota. [Nationaal Programma circulaire economie 2023- 2030 | Beleidsnota | Rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nationaal-programma-circulaire-economie-2023-2030-beleidsnota).
17. RIVM. (2021). *De milieu-impact van de jaarlijkse 85 miljard euro aan inkoop door alle Nederlandse overheden*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2021-0087.pdf>
18. WRR. (2023). *Goede zaken. Naar een grotere maatschappelijke bijdrage van ondernemingen*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Rapport nr. 107. <https://www.wrr.nl/binaries/wrr/documenten/rapporten/2023/09/14/goede-zaken/R107-Goede-zaken-naar-een-grotere-maatschappelijke-bijdrage-van-ondernemingen.pdf>.

